

Etxe aberatseko seme galdua eta María Madalenaren seme santua

DRAMA LLABURRA

Gabriel Arestik eskribitua.

AURRENEKO ZATIA

Tolerantzi-etxe bateko atarian, Bilboko Cortes karrikan. Emagaldu batzuk ikusten dira, paretan kontrako aulki luze tapizeria oneko batean. Batzuek fumatu egiten dute. Oro daude jantzirik haien ofizioak eskatzen duen uniforme desberdinarekin. Alde batean, ezkerretara, edari-lekua; ostean barman bat, haren jake zuriarekin eta txorigorbata beltzarekin. Jente asko. Musika lekua hutsik dago orain.

(Gizon bi sartzen dira; bat da haltua eta mehea; bestea bajua eta lodia.)

HALTUA.—Bai.

BAJUA.—Ez.

HALTUA.—Zergatik ez?

BAJUA.—Halako gauzarik eztelako mundu honetan gertatzen.

HALTUA.—Eta zergatik ezta gertatzen?

BAJUA.—Mundu hau onelakoa delako, Zikina eta itsusia.

HALTUA.—Loreak badaude mundu honetan.

BAJUA.—Bai. Baratzetan. Ez zimauretegiatan.

HALTUA.—Zimauretegi honetan arrosa bat seinalatzen badizut, beste la pentsatuko zenuke?

BAJUA.—Bai, alegia.

HALTUA.—Eztuzu Matilde ezagutzen?

BAJUA.—Nor da Matilde?

HALTUA.—Hemengo andre bat.

BAJUA.—Andre prestua izango da zure iritzian, duda gaberik.

HALTUA.—Nik ez tut inoiz andre prestuagorik ezagutu.

BAJUA. Orduan zergatik sartu zen puta? Betiko ipuia kontatuko didazu? Bai; badakit zer esanen didazun. Zerbitzuko neskamea zen, Gaztelako baserri batetik Bilbora etorri zena, bai lan-bila eta senar-bila. Hemen gizon lotsa-gabe bat ezagutu zuen, haurdun utzi zuena, eta gero gure gizarte gogorraren konpresio-faltaren aurrean, haurrari edukazioa ta elikatura emateagatik, hau beste ofiziorik edo manten-biderik etzuen aurkitu. Bai, ipui polita, Andersen batek asmatuakoa.

HALTUA.—Asmazio hobeaz merezi ukan du. Zurea. Ederra da eta askotan gertaturikakoa. Baina gure Matilderekin ezta inoiz horrelakorik pasatu.

BAJUA.—Ez? Orduan, nola sartu zen ofizio likits eta prestu-ez honetan?

HALTUA.—Etzen sartu. Bertan jaio zen.

BAJUA.—Bai?

HALTUA.—Ahardiaren humea zer izanen da? Ahardia. Aberatsaren semea, aberatsa izanen da, ahuntzaren kumea, ordotsa, akerra. Biziak emanikako legea da.

BAJUA.—Orduan, ezta lore bat izanen. Ezta andre prestu bat izanen. Ezta inola ere.

HALTUA.—Kondenatu baino lehen, judikatu egin bear duzu, laguna. Bestela etzara juez arteza izanen.

BAJUA.—Presenta zaidazu, bada.

HALTUA.—Bai.

(Edari lekura joaten dira gizon biak.)

BARMANA.—Jaunak?

HALTUA.—Kafe-esne bat.

BAJUA.—Cuba libre bat, baina bizarririk gabe.

(Barmana kafeterara joaten da, eskaturikakoa preparamazera. Bien bitartean emagalduta bat hurbiltzen zaie bi gizoneri.)

HALTUA.—Egun on, Marta.

MARTA.—Hala zueri ere, maiteak. Emaidazu zigarro bat.

HALTUA.—Badakizu tabakorri gorriarik ez tudala fumatzten.

MARTA.—Ekar kanario bat. Baina filtrorik gabe.

HALTUA.—*(Zigarro-pakete bat ateratzen du faltrikaratik.)* Filtrodu-nak dira.

MARTA.—Kenduko diogu. *(Filtroa kentzen dio zigarroari. Gizon haltuak sua ematen dio.)* Mila esker, laztana. Zer hartuko dut nik?

HALTUA.—Erabaki bat.

MARTA.—Ez tidazu huiski bat pagatuko?

HALTUA.—Huisikia edateko ohitura edo bizioa bazenduke, bai.

MARTA.—Hamar urte honetan hartu dut bizioa.

HALTUA.—Bai, gezurra esateko bizioa, baina ez azken egun honetan, ezpada zure aurren hamar urte ahaztu haretan.

MARTA.—Komita nezazu, bada, arno zuri batera.

(Barmana dator kafe-esne eta koka-kolarekin.)

HALTUA.—Adizu, barman, atera zaiozu zuri bat andreari.

MARTA.—Eta? Nola bizi zara aspaldi honetan?

HALTUA.—Badakizu andrearekin konpondu nintzela? Badakizu: semeak. Edukazio txarra hartuko zutela gurasoak separaturik ikustean, eta gainerako guztia. Betiko lelo samur eta aspergarria.

MARTA.—Eta, hemen, laguna?

HALTUA.—Eztuzu ezagutzen?

MARTA.—Ez.

HALTUA.—Hau Marta da.

(Honek eskua luzatzen dio gizon bajaran.)

BAJUA.—Poztutzen naiz.

MARTA.—Urte askotarako. Zu, maitea, badakizu lagun majuak darduzkazula? Honelako galai bat behar ukan nuen nik nire dontzella-denporan. Lastima da gorbata itsusia daramala. Eztakizu zuk jake arrearekin ezin eraman ditekeela gorbata morerik? Txarki ematen du bistara. Min egiten du begietan.

HALTUA.—Hemen, gure laguna, soltero dago.

MARTA.—Zergatik izanen da andre gabeko gizona beti dagoela desdoretoki jantzirik? Gizonak arlote batzuk zarate. Gaizki konpontzen

zarate andre gabe. Lastima da elizarako merkatuan eznaoela. Bestela...

HALTUA.—Beti esan dizut emazte komenienta izanen zinakeela.

MARTA.—Eztakizu ongi. Nola doan ene gizona! Lastima da elizatik pasatu ezkarela. Lastima da bera ezteela inoiz fabrika edo bulego batetik pasatu.

HALTUA.—Marta, nun dago Matilde?

MARTA.—Lanean dago.

HALTUA.—Gau guztirako?

MARTA.—Ez, laster libratuko da Ordu erdia darama goian soldado. batekin.

HALTUA.—Igurikiko diogu.

MARTA.—Biak joanen zarate harekin, ala?

HALTUA.—Ez, badakizu ni zure bezeroa naizela.

MARTA.—Goazen orain, bada.

HALTUA.—Ez, esan dut Matilderekin egon nai dudala.

MARTA.—Baina zertarako?

HALTUA.—Nire lagunak ezagut dezan. Nahi nuke.

MARTA.—Baina gure moduko bat ezagutzeko ezta presentaziorik behar. Prezioa eskatu beste beharrik eztago.

HALTUA.—Baina nire laguna oso bildurtia eta lotsatia da, Nirekin etorri ezpalitz, etzuen inoiz hemendik mosurik erakutsiko. Gurekin ezpalego, horko andre guztien herabearren eta ahalkearren hemendik ihes eginen luke, deabruak daraman arima bezala, espantuz eta larri.

MARTA.—Moraleko problemaren bat ekarriko duzue. Beti gertatzen da hori Matilderekin. Moralista guztiak etortzen zaizkio. Matilde ona da, oso ona. Gorputz eta arima bateko andre bat, errege barentzakoa, Madrileko eta Pariseko gorteetan presentatzekoa. Gu ez. Badakizue gu zer garen. Eta eztugu ukatzen. Gure izaera da, gure biziera. Hemen gaude, gutzaz baliatu nahi denarentzat, gorputzean eta ariman. Batez ere gorputzean.

BAJUA.—Baina Matilde hori zuekin baldin badago, zuen bizimodua eta ofizioa badaduka, eztut nik diferentzia haundirik ikusten.

MARTA.—Ez?

BAJUA.—Ez inola ere. Zergatik eztu ofizioa uzten?

MARTA.—Beste gauzarik ezagutzen ezuelako. Eta gainera guk behar dugulako. Gure aingerua da, goardako aingeru maitagarria, bidegabe guztietan, desgrazia eta neke guztietan gordetzen gaituena. Zer eginen genuke hura gabe? Etxe hau nardagarria izanen litza ke, eta bizitze triste honetan ez-legoke kontsolamenturik.

HALTUA.—Zer deritzazu? Eta oraindik eztakizu egiaren erdia.

BAJUA.—Badirudi ezetz.

HALTUA.—Matilde, Matilde. Badakizue gauza bat? Hamazortzi urte eduki nuenetik, eznaiz ni inoiz enamoratu. Orduan ni poeta liriko bat nintzen. Udaberriko arrosari, andrearen aurpegi garbiari eta Jainkoaren karitateari kantatzen nion. Eta lirikotasun guztiak neska bategan hartu zuen gorputza. Neska liraina, begi beltz, bilo oria. Eta tontoa. Aingeruxka serafin bat zirudien haren tontotasun mistiko eta benedikatuan. Olibak saltzen zituen karrika-kantoi batean. Gauak itzarrrik pasatzen nituen nik hari erdal soneto barre-garri eta txarki moldatuak zuzenduz eta eskribituz. Eta enamoratuen nengoenean, eguerdiko hamabi ordu argietan haren bila joan nintzen behin batean, aire libreko denda haretara. Nire amoratua ezagun batekin mintzatzzen zen, nire anaia nagusiaren adiskide batekin. Honek ipurdia ukitzen zion neskari, eta neskak hasarratu beharrean, barre egiten zuen, kontentuz. Bertan desamortatu nintzen, beneditano botilla batekin, alegia. Eta mozkorra kendu zitzaidanean, nire aurreneko bertso onak eskribitu nituen, Arjentinan dagoen euskaltzale apaiz bat eskandalizatu zutenak.

MARTA.—Ipui ederrak dakizu asmatzen.

HALTUA.—Ez, hau egia da. Benetako egia, aitzakia gabekoa. Eta ordurik aurrerantzean, eznaiz egundo enamoratu, nire konorte eta zentzu onean nagoenean, behintzat. Baina arnoaren eta haren gusu guztien besartean etzaten naizenean, beti dago maitasunezko zirrada ezkutatu eta aurpegi gabeko bat, nire barnean bihotz kantatu eta triste hau moldegaizki eta legunkiro astintzen duena. Eta da Matildeganako amodioa. (*Kantatzen du:*)

Beti penetan, beti penetan
bizi naiz mundu honetan.
Egunez zerbait alegatzen naiz,
gauzez naiz beti penetan.
Zureganako amodioak
eznau utzitzen baketan.

Herriko kanta da hau, Arratian ikasia, baserritar gazte baten ezpainenetik. Baina orain zentzatu naiz. Zer irabazten dut Matilde maitatzearekin? Ezer ez. Eta horregatik, horditzeko puntuan aurkitzen naizenean, uko egiten diot alkoholari, eta Martarekin (eta besterik eztagoenean nire andrearekin) joaten naiz ohera. Nik eztut andre bat maitatu nahi. Nik andre guztiak maitatzen ditut,

nirea ez-ezik. Hor dator Matilde. Barman, atera beneditano kopa bat.

(Matilde agertzen da. Berrogei urteko andrea da, baina badirudi bakarrik hogetamar dituela. Bere ofizioaren eza-gugarria darama beztimentan, baina ez aurpegian. Edarri-lekutik hurrunxko dabila, gure lagunak ikusi gabe.)

HALTUA.—Marta. Zoaz Matilderen bila, mesedez.

MARTA.—Mesedes etxean dago.

HALTUA.—Zoaz mesede gabe, orduan. (*Badoa Marta.*) Orain ezagutuko duzu, mutila, mundu honetako andrerik andreena. (*Txurrit edaten du kopatik.*) Etzara damutuko, ez. Ikusiko duzu nola den posible emagaldu bat andre prestu bat izan dadin. Matildek gizartearen estimazioa daduka galdurik, nik ez nuke nire etxean, nire amaren aurrean, presentatuko, inola ere. Baina mundu honetan baldin eta inork merezi badu zeruetako gloria irabaztea, hori da Matilde. Santua da, altare gabeko santu bat, gure denporako Maria Madalena bat. Hemen dator. (*Emakumeak gizoneri hurbiltzen saizkie.*) Laster etorri zarate.

MARTA.—Mutilak, hemen dadukazue zuen Matilde zorionekoa.

HALTUA.—Arratsalde on, maitea. (*Mosu pare bat ematen dio maxeletan.*)

MATILDE.—Hala dizula.

HALTUA.—Badakizu geroago eta ederragoa zarela, Matilde?

MATILDE.—Utz koplari.

HALTUA.—Bai. Ikusten zaitudan bakoitzean koplak datorkit burura:

Xarmangarria zara
eder eta gazte,
nire bihotzak eztu
zu besterik maite.
Beste zenbait bezala
banengoke libre
zurekin ezkontzeko
dudarik eznuke.
Munduko gora berak
direla medio
bihotzean sortzenda
zeinbat amodio
.....
.....

MATILDE.—Utz koplari; berriz ez, gizona. Badirudi burutik egin zaitzula. Gezurra dirudi zu bezalako gizon ezkondu eta guraso bat holako txantzakerietan eta haurkerietan ibiltzea. Noiz etorriko zaitzu zentzua? Noiz zentzatuko zara? Egun batean eskarmentu galanta hartuko duzu, kanore gabe horrek.

HALTUA.—Ikusten duzu, laguna, nolako jenioa dadukan gure usoak? Baina permiti zaidazu, Matilde, hemen nire lagun bat presenta dezaizudan. Hau Matilde da.

MATILDE.—Urte askotarako.

BAJUA.—Asko poztutzen nau zu ezagutzeak.

MATILDE.—Poztu etzara egiten, baina, tira, zure gizalegea estimatzen dizut.

BAJUA.—Ezta gizonaren legea nire pozkarioa, Matilde, bihotzaren legea baizik. Bihotza eskuan dadukadalarik diotsut asko alegratu naizela. Badakizu nor izan zen Diojenes? Greko jakintsu hura?

MATILDE.—Eskuan linterna bat zedukalarik gizonaren bila zebilena? Orain arte eztiot inori entzun arkitu zuen ala ez.

BAJUA.—Gaurko Diojenes berri baten modukoa naiz ni, Matilde. Eskuan bihotz bat daramadalarik, andre baten bila nabilena. Orain arte ez tut aurkitu. Beraz, puta-etxe batera etorri naiz, hea hemen aurkitzen dudana, etxe prestuetan aurkitu ez-nuena. Eta barka hitzargatik, baina oso gogorra naiz nire mintzaeran.

MATILDE.—Gauzak beren izenez aipatzean eztago bekaturik.

BAJUA.—Oso desegokia naiz ni.

MATILDE.—Etzaitezi horregatik ardura, gizona. Ohiturik gaude horretara, eta hori baino mila bider gauza latzagoetara.

(Bien bitartean Gizon Haltua eta Marta joan egiten dira, eta Gizon Bajua eta Matilde bakarrik geratu dira.)

MATILDE.—Joan dira hoek eta gu konturatu ere ezkara egin.

BAJUA.—Bai, frantzesen moduan despeditu dira.

(Mutu gelditu dira, zer esan jakin gabe. Gizon bat hurbiltzen da.)

GIZONA.—Libre al zaude, nire prenda?

MATILDE.—Eztuzu ikusten lagun batekin nagoela?

GIZONA.—Prezio doblea pagatuko dizut.

MATILDE.—Gaur opukaturik nago. Utz nezazu bakean.

GIZONA.—Nola opukaturik? Zuk badakizu larunbatero natorrela zuregana.

MATILDE.—Utziko nauzu bakean ala ugazabari deitzeko premian aurkituko naiz?

GIZONA.—Zure bezero ona izan naiz beti, Matilde.

MATILDE.—Begira, or daude Suzana, Karmela, Bitxuri eta beste asko. Hoek ni baino askozaz trebeagoak eta gazteagoak dira. Kontent geratuko zara. Joan zaitetz eta eznezazu hasarra. Bestela eztuzu aurrerantzean hemen sarrerarik edukiko. Badakizu ni naizela hemengo egiazko ugazaba, eta nire hitza legea dela.

GIZONA.—Eta bihar?

MATILDE.—Biharko berririk eztakigu.

GIZONA.—Adio. (*Karrikako atletik joaten da.*)

BAJUA.—Asko gustatzen naiz zurekin. Eta eztiotsut ahoarekin bakarrik.

MATILDE.—Nola duzu izena?

BAJUA.—Marti.

MATILDE.—Eztakizu gauza bat, Marti? Orain arte eztiot gizonari izenik galdetu.

MARTI.—Horrek esan nahi du nirekin gustatzen zarela zu ere.

MATILDE.—Eta gainera asko gustatu.

MARTI.—Gogoratzen zara zer nioen lehen? Andre baten bila nire bizi guztian ibili naizela? Eta oraindik sekula santa birjina eztudala munduko ezain bazterretan aurkitu?

MATILDE.—Bai.

MARTI.—Orain pozik nago. Nire zedea irabazi dut. Andre bat dadukat nire aurrean. Humilki eta esker onez eskatu behar dizut, Matilde, permiti zaidazula nire omenaldi eta gorazarrea zuri presentatzea.

MATILDE.—Ederki dakizu mintzatzen.

MARTI.—Ez bakarrik mintzatzen, sentitzen ere bai, Matilde. Mintzatzen eztakit, Matilde, baina iduritzen zait bihotza eztarriaren erdian sarturik dadukadala, eta eztela eztarria mintzatzen dena, bihotza baizik.

MATILDE.—Orain arte eztut gizonak esanik sinetsi.

MARTI.—Eta ni, sinesten nauzu?

MATILDE.—Uste dut baietz, bai, Marti, segurutik sinesten zaitut.

MARTI.—Eskerrik asko. Iruditzen zait gaur dela nire adineko egunik alegrena.

MATILDE.—Gizon guztiak izan dira beti nire etsaiak, nire etsai hamorratu eta berekoiak. Niregana zetortzan ahalik eta gehien hartzera eta ahalik eta guttien ematera. Nire bizi guztian sentitu naiz merkatarien eskuetan bezala, gamelu tratuan ematen eta hartzen den bat bezala.

MARTI.—Urrikaria!

MATILDE.—Etzaitez nitzaz urrikal, nire espiritua ezpaita pobrea.

MARTI.—Badakizu ezteela hori nire asmoa izan.

MATILDE.—Bai, badakit, eta barka zazu, faborez. Eta... Orain bestela da, eznaiz gamelu bat, nirekin ezta orain bretoiaren tratua egiten, ez. Zure aldean nagoenean, zure aurpegi itsusi baina leiala ikusten dudanean (Etzara ofendituko, ezta? Etzara nirekin hasarratuko, aurpegi zatarra dadukazula diotsudalako, ezta? Itsusia da, baina niri asko gustatzen zait), eta entregu zabal eta maitagarri horrekin mintzatzen zataizkidanean, andre bat sentitzen naiz. Begira nun, zure begi nabarren indarrez, gamelua andre bihurtu den.

MARTI.—Andrea sentitzen den emakumea, andrea da. Eta gizona sentitzen den gizakumea, gizona da. Jainkoaren kristauak gure sentimentuen arauetan eta neurrian portatzen garelako.

MATILDE.—Bai, orain arte emagalduta bat sentitu naiz. Andrearte honetan jaio nintzen, eta gazte-zaroan ofizioaren habildade eta truko guztiak irakatsi zizkidaten. Hobeki pentsatzen badut, hau beste gauzarik ezta ezagutu. Komentuan haur-zaroan sartzen dituzten neskatxek, ederki dakite dontzellezia gordetzen, haien prestutasunaren florea galtzeko arriskurik ezpaitago. Baina ahardi-tegian jaiorikako neskatxak dextentzia gordetzea, miraria izanen litzake.

MARTI.—Konprenitzen zaitut.

MATILDE.—Hau izan da nire mundua. Konparazio batekin esplikatu dizut nire ihardukiera, nire bizimoldea eta portaera. Behin batean lagun batek txoriño bat erregalatu zidan, eznaiz gogoratzen zer zen, epetxa, amillotxa, zozoa ala zer. Basatxoria zen, arbolar-tean hartua eta harrapatua. Nik kaiola urre-koloreko eta kristal argizko bat erosi nion txoriari. Urriza bat ekarri nion, konpainia eta alegantzia eduki zezan, familiaren berotasuna eta biguntasuna senti eta ezagutu zezan. Baina txori hura etzen kontsolatzen, pena ematen zidan, beti triste, beti isil, elikaturarik hartu gabe. Libertatea desatzen zuen, uda beroan basoarteko atsegintasun miragarria, aire gardenean gozatua eta dastatua. Baina urrikariak bere zer-egina zedukan kaiolan, bere beharra. Zuzen haundiak eman nizkion, dohainean mantendua izateko eskubidea, lagun bat gozatzeko eskubidea. Zuzen haundia zedukan, eta zuzen orok behar bat dakar berekin. Kaso honetan txori-esposa ez abandonatzeko beharra. Eta ez nion libertatea eman, ez nion kaiolako aterik eta gelako leihorik batera zabaldu. Eta txoria, tristuraz, penaz eta malenkoniaz, gau bero batean, akabatu zen. Urrikaria! Baina, Marti, nire poesia merke honekin aspertzen zara?

MARTI.—Nola zurekin aspertu? Ez inola ere. Jarrai kontatzen.

MATILDE.—Ederki, Ipuiaren erdia esan dizut, eta prezio berean akabantza ere emanen dizut.

MARTI.—Aurrera zoaz, arren. Oso pozik aditzen dizut.

MATILDE.—Egiaz?

MARTI.—Egiaz.

MATILDE.—Milesker. Gure txori nagusia akabatu zen egunaren biharanuean, lagunak, urrizak, bion arteko amodioaren frutua eman zuen, lau arraultze ttiki, zuri eta borobil errun zituen. Bazirudien lagunaren heriotzeak etzuela gehiegi tristatzen. Biziaren legea da, hila lurpera eta bizia beharrera; bat doa eta beste bat dator. Bere beroa, bere gorputz arinaren beroa eman zion arraultzadari, eta guztiaren buruan, arraultzen bat lehertu zen eta txoriño bat jaiotzen, denporarekin aitaren irudia ikusi genuena. Harekin geratuginen. Nik damu nuen aita akabatua, eta hari egin nion bidagabea agindu nion, semeari pagatuko niola, kitatzen den zor astun baten moduan. Eta sano hegal bizkorrek eduki zituen egunean, kaiola zabaldu nuen, esku artean harturik, karrika-arteko arboladi batera eramanez, bertan soltatu nuen, anartean ezagutu etzuen libertatea eskeinirik. Hegaldu zen urrikaria, airean nora jo jakin gabe, eta azkenean (Haren plantan igarri nion bildur zela, os-oso larriturik zebilela), eta azkenean adar-artean galdu zen.

MARTI.—Ongi egina, benetan. Horregatik laudatu behar zara.

MATILDE.—Ez inola ere. Etxera bihurtu nintzenez, bere kaiolan aurkitu nuelako txoria. Animalixkek dadukaten zentzu edo entelegu zortz horrekin, bere kafiara bidea topatu zuen. Kaiola zen haren-tzat kafia, etxea, etzauntza. Haren bizi-lekua, haren baratze atsegingarria. Guztiogatik esan dizut lehen, nork bere mundua maitatzen duela, ohiturik dagoen mundua. Eta hau da nire mundua, zikina, likitsa eta etoia baldin bada ere. Nire munduarekin kontsolatu naiz orain arte. Baina modua topatuko banu, mundu hau abandonatuko nuke.

MARTI.—Nik eskeiniko nizuke modu hori.

MATILDE.—Ez ibil hain arinki, Marti. Eznauzu ezagutzen. Gainera nire semeak...

MARTI.—Seme bat dadukazu?

MATILDE.—Esan dizut eznauzula ezagutzen. Oraindik. Bai, seme bat dadukat, ni baino zaharragoa dirudiena. Oso gaztea nintzen mundu honetara ekarri nuenean. Hemendik atera nuen berehala, ditia kendu nion eta berehala. Haur batek bere amaren esnea hartu behar du. Baina hemengo gaizakeriaz ez nuen nahi ukan, kutsa zedila, eta euskal baserri batera bidali nuen. Han egon zen hamar

- urte eduki zituen arte. Gero fraile-komentu batean sartu nuen. Bertan badirudi Jainkoaren deia entzun duela, eta Haren ministrotarako estudiatu du. Datorren urtean emanen du aurreneko meza.
- MARTI.—Pozik egonen zara. Zirimonia ikustera joanen zara.
- MATILDE.—Ikustera bai, baina besterik gabe.
- MARTI.—Eta zergatik?
- MATILDE.—Urrikariak pentsatzen du umezurtza dela, eztadukala gurazorik.
- MARTI.—Orduan harek eztaki haren ama zarela. Baina ezagutu, hori besterik ezpada ere, ezagutu, eginen zaitu, ezta?
- MATILDE.—Haren begirik ezta inoiz nire gainean jarri.
- MARTI.—Bihotzik eztadukazu, ala?

(Matilderen begiak negar-malkoz betetzen dira. Bere soinak intziria sentitu batean altzatzen dira.)

- MARTI.—Ez egin negarrik, Matilde, negarrik ez egin faborez, bihotza apurtzen baitidazu. Badakit bihotza dadukazula, eta haundia, oso hundia gainera, bularrean kabitzen etzaitzuna. Nirea oso apurra eta meharra da, gizonaren eta andrearen etoikeriak ttikitua. Zurearen aldean paratu nahi da, haren itzala eta babesa hartu nahi du, erlea lore-hila doan moduan, nire bihotz pobrea zure bihotz aberatsaren bila doa, humil eta apal, abaro-eskean.
- MATILDE.—Etzakizkit honela mintza.
- MARTI.—Orain ezin esan dezakezu ezagutzen etzaitudala. Ezagutza, konprenimentutik dator, eta nik osorik eta guztiz konprenitzen zaitut. Nola bizi izan zaren orain arte, ze asturu moldegaitzean, ze desasturu zehatzean. Eta ze adore biziarekin, ze bihotz haundiarekin hartu duzun zure desgrazia, zure patu gaiztoa, zure zori ingrata. Konprenitzen dut zergatik apurtu duzun zure semearekin edozer har-eman, edozer elkar-ikusi. Baina erraturik ibili zara. Pentsatzen duzu zure semeak jakin balu zu zer zaren (Zer izan zaren —zer izan zaren ez, zure ingurua zein izan den, orain eztuzu inguru honetan iraunen— nik prometitzen baitzit, zure amaren deitura nireagatik aldatuko duzu —jentearen aurrean andre prestu bat izanen zara— jentearen aurrean, diot, Jainkoaren aurrean beti izan zarelako andrea, prestua eta ohoragarria), zure semeak, pentsatzen duzu, pentsa dezakezu, zer zaren jakin balu, zer izan zaren jakin balu, inola arbuiatuko zinduela? Halakorik gertatu balitz, etzuen harek semearen izenik merezi. Baina zuregan meritua da, oso merezimentu nagusia; edozein gizon egonen litzake zure

sema izatearen harro. Bai, ni ere. Nire ama oso santua izan zen, baina ikusten dut zure zapatetako lokarriak soltatzeko ere, etzela nor, etzela gauza. Etxe honetan sartu naizenean, broma bati jarraitzearren sartu naiz. Badakizu nola hasten diren gauzok.

MATILDE.—Barka zaidazu, Marti, baina...

MARTI.—Orain isildu egingen zara. Mintzatzea orain niri tokatzen zait. Zuri berriz entzutea bakarrik. Hori besterik ez. Oso pozik nago, oso pozik eta alegre eta arrai, etxe hau zimauregi bat zela uste ukan nuelako, eta ikusi dut loretegi bat dela, arrosa bakar bateko loretegia, bai, seguru asko, baina loretegia, ederra, atsegina eta usai onekoa.

MATILDE.—Oso agudo zoaz, maitea. Ene! Mihian egingen nuke aginka, hori deitu dizudalako. Ezagutu behar nauzu, ezagutu behar zaitut. Nik ere, honetan hautaera eduki nahi dut. Komeni ezpazatzaizkit?

MARTI.—Hori gauza apartekoa da, badakit komeniko eznatzaiztula, eznaizela zure komenikoa izanen. Prometitzen dizut, baina, nire alegin guzti guztiak egingen ditudala zure aldean gizon egoki eta behar den bezalako bat izateko. Eztizut amodioa eskatzen, hau berez etorriko da, bakarrik eskatzen dizut zure konpainia, zure andretasuna. Oneriztearen harmekin irabaziko zaitut.

MATILDE.—Bakarrik eskatzen dizut maita nezazula. Maitatzen bannaizu, nik ere maitatuko zaitut. Orain arte ez nau inork maitatu.

MARTI.—Orain maitatzen zaitudan bezala maitatuko zaitut beti. Baina orain alkar tratatu behar dugu. Iganen zara gora, zure gelara, bertan zure beztimentarik eta arroparik dotoreena jantziko duzu, eta afaltzera joanen gara. Zierbanan jan-toki on-on-on bat dago, eta han janen ditugu langostak eta zentoilak. Faltrikaran daduzkat Santuren, nire lagunaren automobileko giltzak. Nirea garajea dago, aberia batekin. Bihar, hortik ibiliko gara, amonatu-pare gazte baten moduan, Arenaletik ibiliko gara, Artxandara joanen gara, gero, gauean, teatroak ikusiko ditugu Arriagan. Hala ibiliko gara, eta datorren hilean, zure semeak meza ematen duenean, komentura joanen gara, biok. Zer deritzazu? Konforme zaude nire asmoekin?

MATILDE.—Bai, Marti, zuk nahi duzun bezala. Baina ez tut nik hainbeste mesede merezitzen. Milesker, milesker.

(Arinki joaten da, arropa aldatzera, negarrez eta hats-beherapenez, mila bider Milesker, milesker, milesker, milesker...), dioten artean, jente guztiaren harritzapenaren aurrean. Martik bin bitartean begiratzen dio, eta Cuba libre bat eskatzen dio barmanari. Musika-lekuan musikeroak

daude, eta variete-artista bat, berna-hutsik, guaratxa bat kantatzèn duena.)

TELOIA ERERTZEN DA ETA AKABATZEN DA AURRENEKO ZATI HAU.

AZKENEKO ZATIA

Aurreneko zatian dekorazioa oso zehatza izan da, aulki batek egon ukan behar duen lekuan aulki bat egon da, eta kopa bat badiogu, eztugu esaten baxo bat edo gatelu bat : kopa bat diogu. Baina azkeneko zati honetan, bestela izanen da ; Ama Birjina Epaltzakoaren Monasterioan gaude, bertako Abate Nagusiaren gelan. Alde batean Abatearen ohea : okolazko tabloi batzuk, arraiak gordetzeko kaxa batzuren gainean. Erdian, eskribitzeko mahaia, landu gabeko harrizko koadrado bat. Lau aulki : kalabo-arbola puntak. Eztago egiazko dekoraziorik, bakarrik oihal beltzeko gortina batzuk. Personak sartzeko eta ateratzeko, eztago aterik, gortina hoek altzatu beharko dira, eta azpitik pasatu. Gortinen gibelean, argi more edo gorri batek gurutz haundi baten irudia botako du iruditegiaren gainean.

(Fraile gaste bat sartzan da barnera. Pauso batzuk ematen ditu. Ohean etzuten da: mahaiaren gainean eserten da. Geroxeago beste bat sartzan da, lehenbizikoaren berdina. Aita Seraphicus eta Aita Angelicus dira, biak lehen meza eman-berriak, Anaia Kristarren konpainiakoak. Nahi den bezela egonen dira jantzirik, baina biak berdin.)

SERAPHICUS.—Akabatu zen.

ANGELICUS.—Hasi zen.

SERAPHICUS.—Hola da gizonaren bizia. Gauza bat akabatzen denean, beste bat hasten da.

ANGELICUS.—Uda akabatzen denean, negua hasten da.

SERAPHICUS.—Ekaitzaren ondoan, aterria dator.

ANGELICUS.—Eta aterriaren ondoan, gaua.

SERAPHICUS.—Gauaren ondoan, egunsentia.

ANGELICUS.—Bakarrik gauez jaio denak pentsatzen du atzorik eztela egon.

SERAPHICUS.—Hala irakatsi digute.

ANGELICUS.—Bakarrik egunsentiaren ondoan jaio denak pentsatzen du biharrik ezte la egonen.

SERAPHICUS.—Hala irakatsiko nioke nik bati.

ANGELICUS.—Zer izanen da hobe a, atzoko, egungo ala biharko eguna?

SERAPHICUS.—Zer izanen da hobe a, estudioetan ala penitentzietan bota dugun denpora, egungo egun zoragarria ala jentil artean emanen ditugun urte neketsuak?

ANGELICUS.—Inork eztaki. Jainkoa baizik eztago inor horren jakitun.

SERAPHICUS.—Zuretzat, zure iritzian, zer da hobe a?

ANGELICUS.—Guk eztadukagu hautaerarik.

SERAPHICUS.—Baina hautaerarik bazenduka, zer hautakuko zenuke?

ANGELICUS.—Gauza bat esan behar dizut: Niretzat Jainkoaren ministroasuna penitentzia bat da. Egungo zirimoniak oso politik izan dira, musika ederra, bertan sentitu naiz esposa berri bat apaizaren aurrean bezala. Biziaren egunik inportantena izan da. Rubikon bat pasatu dugu eta eztago itzulerarik.

SERAPHICUS.—Bai. Sacerdotes in aeternum gara orain. Jesukristoren apostoluak.

ANGELICUS.—Eta herri berrietara eram an behar dugu apostolutza hori. Bai. Niri eskatuko zait ara joan en nadila, eta joan en naiz. Baina eskatzen baldin bazait pozik eta kontent joan nadila, esan en dut ezetz, eznoala pozik eta kontent, penitentzian noala. Zerura bidea oso meharra da, harritsu a eta malda gora. Ezta niretzat lak et bat, ez, neke gogor bat baizik. Uste dut, lak eta izan en balitz, ezkenukeela merezimenturik edukiko. Nik sari bat espero dut, bizi eternalaren saria, Jainkoaren presentziaren saria, eta uste dut lak etarekin ezin lor dezakela inork hain sari haundirik.

SERAPHICUS.—Oraindik eztidazu erantzun.

ANGELICUS.—Atzo, egun eta bihar artean hautatzera eragiten didazu, baina zuretzat hiru egun den denpora, niretzat ezta egun bat baizik. Zuk eliz-bizimodua baizik eztuzu ezagutzen; horregatik egiten duzu berezkuntza hori. Zu hamar urtekin sartu zinduten komentuan, baina ni, nire borondatean eta hautaera librean, nire gustuan etorri nintzen honera, eta munduaren argitasuna zer den, badakit.

SERAPHICUS.—Eztago mundu argi bat baizik. Hil eta ondoko mundu paradisu tarra.

ANGELICUS.—Hori hautatu nuen, baina galdetu didazu zer dud an nahiago, hemengo egunen artean, eta egiaz erantzuten badizut, esan en dizut nire familiarekin pasatu nuen ald ia, nire etxean amaren magalean, anai-arreben maitasunean eta amorean pasatu nuen oporra hautatzen dudala.

- SERAPHICUS.—Nola mintzatzten zara hala?
- ANGELICUS.—Bihotzaren gainean eztu inork manatzen. Japonesen artean nagoen egunean, nire fedea, nire arima, nire borondatea, nire indar guztiak egonen dira misiolaritzako zedarrietan, jentil hoién kristantzean, baina nire bihotza amaren ondoan egonen da.
- SERAPHICUS.—Badakizu nun sartu zaren? Gaurko ordenamentuarekin, apaiz egitearekin, munduko zer-egin guztiak, interes guztiak ukatu dituzula?
- ANGELICUS.—Bai, eta ongi jakin, gainera.
- SERAPHICUS.—Anaia kristarren konpainian zaude. Kristarrak gara, kristotarrak, Kristoren defentsoreak. Kristaua izatea ezta naikoa. Kristaua izateko, naikoa da Erromako Eliza Ama Santuaren altzoan egotea. Gainera, Haren altzoan egon gabe, protestanteak eta ortodokoak ere, Moskobako Eliza komunistakoak ere, kristauak dira. Baina kristarra izatea ezta hori, kristarra izatea beste gauza bat da.
- ANGELICUS.—Bai.
- SERAPHICUS.—Kristarra izateak esan nahi du, Kristoren irakaspenak eta lezioak bete behar direla, baina haien zabalera guztian, batere desenkusa eta aitzakia gabe. Jesukristok gauza batzuk esan zituen, eta kristauék entenitzen dituzte beren interesen araeuan.
- ANGELICUS.—Hala da.
- SERAPHICUS.—Baina gure fundatzale santuaren aginduak bestelakoak dira. Ebanjelioa ezta gizonaren gustokoa, ezta haren gogarakoa eta atseginekoa.
- ANGELICUS.—Gauza gogorra da.
- SERAPHICUS.—Jesukristok esan zuen: “Inor ezta bere sorterrian profeta (apostolu)”. Jesukristok esan zuen: “Nire berri ona eraman munduko herri-arte guztietara”. Horregatik, bihar, zu Japonera eta ni Colombiara joanen gara. Orain hemen gaude, gure sorterrian, baina hilabete baten buruan, estranjeriarik hurrutienetan egonen gara biak. Eta hori Maisuaren hitza betetzearren.
- ANGELICUS.—Oso meharra da zerura bidea. Oso malda gora. Oso erpina.
- SERAPHICUS.—Behin Jesukristo irakasten zegoela, ikasle bat hurbildu zitzaion: “Maisua, hor daude zure ama eta senideak”. (Anaiak dio Ebanjelioak, baina denok espero dugu, sinesten dugu eta nahi dugu, hori inposible dela.) Harek erantzun zion: “Zuk diozu hor dagoela ene Ama, baina nik diotsut ezetz, eztagoela, hori ezpaita ene Ama; nire ama, eta nire esosa, eta nire arreba, eta nire alaba da, munduan dagoen edozein andre, edozein neska”. Hau gutti gora behera dio Ebanjelioak, hitzak eztira zehatzak, baina bai zentzua.
- ANGELICUS.—Zuk beti bilatzen dituzu Ebanjelioko zatirik gogorrenak.

SERAPHICUS.—Beraz, zu egiazko kristarra bazara, gaur hartu duzun sakramentua eta fedea ukatu nahi ezpaduzu, hori kontsideratu behar duzu: Zutzaz erditu zen ama, ditia eman zizun ama, hori eztela zure ama. Zure ama, munduko edozein andre, munduko edozein neska dela. Zure anaia eztela zu egon zinen sabelean egon zen gizona, zure anaia dela edozein andrearen sabelean egon den gizona.

ANGELICUS.—Egia da, eta hola ihardukiko dut beti, egia hoi en legepean portatuko naiz. Baina lehen esan dizut bihotzaren gainean eztuela inork manatzen. Bihotza berez ematen edo ukatzen da.

SERAPHICUS.—Espero dut etorkizun hurbil batean zure bihotzak Jainkoagana joko duela, orain zure fedea eta zure esperantzak jotzen duten bezala. Badakizu karitatea, amorioa dela, maitasun hutsa, onerizte jainkotiarra, eta fedea eta esperantzak hura gabe eztuela deus balio.

ANGELICUS.—Nik maitatzen dut, bai, Jainkoa, et Haren Seme Bakarra, Jesukristo gure Jauna.

SERAPHICUS.—Manamenturik aurrena, lehena: Jainkoa maitatu, gure Egileari on eritzi. “Nigatik semeak abandonatuko du aita, esposak abandonatuko senarra”. Gainerako amorioak alferrikakoak dira, hutsak, kanaberaren sustraia bezalakoak. “Ezkerreko eskuak eskandalo egiten badio gizonari, moz dezala, ken dezala, ebaki dezala: hobe baite esku bakar batekin Aitaren erreinua irabazi, ezen ez esku biekini jehenara jaurtikia izan”. Amaganako amorioak galazitzen badizu Jainkoaganako amorioa, ken zazu zure bihotzetik, moz zazu zure gogotik, ebaki zazu sustraitik amorio mundutar hori, oso sakratua baldin bada ere, Jainkoak berak ere benediketzen duena, baina Harenganako amorioa eragozten badizu, arbuia zazu, guttiets zazu, hobe baite Aitaren erreinuan, Jainkoaren glorian, ama gabe eta emazurtz sartu, ezen ez betiko jehena su-lezan amadun eta seme on hamildu.

ANGELICUS.—Gauza erreza da kulpitotik predikatzea, baina ogia ematea gaitza da. Ondasunen partimentua eskatzen dutenak, hoek dira ondasunik eta dirurik eztadukatenak. Zure ahotik irten duen burubideak, ordenamentu baten indarra daduka, oso min handia egiten dit belarrietan, eta eztut permitituko hola mintza zakizkidan. Jakin behar duzu zu etzarella nire nagusia, berdinak garela, eta holako manu eta mezu atsegin-ezok etzaizkidala gustatzen. Nor uste duzu zarella? Konpainiaren abate nagusia?

SERAPHICUS.—Denporak etorriko dira!

ANGELICUS.—Denporak etorriko dira! Hemen dago humildadearen promesa egun egin duena. Harroa! Luzifer baten itxura dadukazu, gangarra!

SERAPHICUS.—Egia ezta inoren gustokoa. Motza da, eta garratza.

ANGELICUS.—Ze egia eta ze mila demonio koroatu! Hemen dago karitatearen promesa egun egin duena!

SERAPHICUS.—Eta hor baketasunaren promesa egin duena. Ezin entzun dezakezu egia biribilik zure barnean hasarrerik piztu gabe?

ANGELICUS.—Zure mintzaera ezta giza-legekoa. Apaiz artean gaude, apaiz berriak gara, eta beraz beste erremediorik ezta dukat zuri barkatzea baizik, naiz-eta barkaziorik eskatzen ezpaduzu ere. Baina barkatu ondoren gauza pare bat esan behar dizut aurpegira, zure harrokeria apur bat apurtuko duena.

SERAPHICUS.—Zer esan dezakezu zuk, urrikaria, nik eztakidana?

ANGELICUS.—Asko, gizona, gauza asko. Ze diferentzia dagoen gure artean, ze arrazoi desberdinek ekarri gaituen biok honera. Zergatik naizen ni apaiza orain, eta zergatik zaren zu ere. Ni mundutik etorri naiz, eta zu ilargitik, hala dirudi. Nik Maisuaren esanari jarraikiko diot, nire familia abandonatu dut, eta hemen nago, nire ahaide guztien hasarrearekin; amaren tristurarekin, aitaren maldizioarekin eta anai-arreben arbuio eta barrearekin. Urte bete falta zitzaidan medikuntza akabatzeko. Laster ezkonduko nintzen neska apropos batekin. Baina egun batean konprenitu nuen, eta honera etorri nintzen, hemengo atea jo nuen eskeko pobre baten moduan, eta hau besterik ez nintzen, herentzia ukatu zidatelako.

SERAPHICUS.—Galera haundia gero! Asko tristatu zinen? Damu ukan zenuen galdua?

ANGELICUS.—Ezer eztuenak ezin dezake ezer gal. Nik nire izena galdu dut. Baina zuk ez, zuk eztuzu zure izenik galdu, izenik ezta dukazulako.

SERAPHICUS.—Badakit zer bilatzen duzun zuk, Jainkoaren bidean. Ez santutasuna behintzat.

ANGELICUS.—Nik bilatzen dudana ezta zure ardurakoa, bakarrik nire eta Jainkoaren ardurakoa. Nork bere kontuak eman behar dizkio Jainkoari. Eta esan behar dizudana, naiz-eta lepotik harturik isildu behar bazaitut ere, esanen dizut, hala egia.

SERAPHICUS.—Esan behin eta betiko, hutsi zazu suge-kafia hori.

ANGELICUS.—Nik maitatzen dut nire ama, nirekin oso ongi portatu zelako. Baina zu egun batean ahardi baten sabelean, aurkitu zinen. Zure barnean pentsatu zenuen, gaizki egoten zela erraiarte ilun eta zikin haretan, eta mundutik paseada bat ematea erabaki zenuen. Atzean utzi zenuen zure amaren altzoa, eta haren berririk eztuzu ordutik jakin. Lehen esan dizut zuk ezta dukazula zer gal...

SERAPHICUS.—Bai zera!

ANGELICUS.—...ez izenik, ez familiarik, ez ezer.

(Bi fraileok konturatu gabe, hirugarren bat sartu da. Zaharra da, eta lodia. Maiestate-aire bat igarten zaio. Agirian dago Monasterioko Abate Nagusia dela, Aita Sanctus agurgarria.)

SANCTUS.—Portaera ederra, bai, zuen egun honetan!

(Bi fraile gazteak belaunikatzen dira.)

SERAPHICUS.—Berorren barkazioa eskatzen dugu, aita.

SANCTUS.—Zuti zaitzte, buru-hundiak! Lehen bekatua egin eta gero barkazioa eskatu? Gizonaren asturua, patu ihes-ezina!

ANGELICUS.—Nik eztut barkaziorik eskatzen, gaizkirik egin ezpaitut. Badakit oso hasarratu naizela, baina nire hasarrea, hasarre santua izan da, egiaren aldeko hasarrea, zuzenbidearen aldeko hasarrea. Zuzenbidearen alde burrukatzen denean, hitz zakarrak ere zilegi dira. Jesukristok zihor batekin despatxatu zituen merkatariaik Jerusalemengo elizatik. Nik Jesukristori, Jainkoari berari, hartu diot esenplo.

SANCTUS.—Isilduko zarate biak? Ongi hasi duzue zuen apaiztasuna, Kristoren zerbitzuan oin onarekin sartu zarate. Bai zera!

SERAPHICUS.—Damu dut, Aita, Jainkoa ofenditua.

SANCTUS.—Biok egin duzue bekatu, batak humildadearen kontra, eta besteak baketasunaren kontra. Batak harrokeriaren bekatua eta besteak hasarrearen bekatua. Penitentzia egin behar duzue.

ANGELICUS.—Eginen dugu aita.

SANCTUS.—Bai, eginen duzue, nahi eta nahi ez.

SERAPHICUS.—Pozik hartuko dugu, aita, berorrek emanikako penitentzia.

ANGELICUS.—Esan beza, arren.

SANCTUS.—Orain apostoluak zarate. Jentil herrian eginen duzue misioa. Horren gainean jakin litekeen guztia esan zaitzue. Beraz, eztut lezio berririk esanen. Baina oraindik eztakizue zergatik deitu dizuedan honera. Gaur hamar apaiz berrik eman duzue meza, eta hala ere biori bakarrik deitu dizuet. Eztakizue zergatik?

SERAPHICUS.—Ez.

ANGELICUS.—Igarri ere eztiot egiten.

SANCTUS.—Aita batek bere ardurapean eduki behar ditu semeak. Eta etxe honetatik alde eztaidizuen artean, nire semeak izanen zarate

biak. Beraz, zuen sekretu eta kezka guztietan hartu behar dut parte. Gela honetara heldu naizenean, mintzatzen entzun zaituet, eta esan guztiak aditu ditut. Nire beharra da. Eznintzake, halakorik eginen ezpanu, abate ona izanen. Eta zuek egin duzue gure problemaren aurrean planto.

ANGELICUS.—Famili-kontuak?

SANCTUS.—Bai, persona maitatuen ganako amorioa.

SERAPHICUS.—Posible da?

SANCTUS.—Nola posible? Bai! Kontrarioa izanen litzake inposiblea: persona higuinduen ganako amorioa edo persona maitatuen ganako gorrotoa.

SERAPHICUS.—Galdetu nahi dut zilegi den.

SANCTUS.—Bai, oso zilegi, baina kontuan eduki behar dugu gure konpainian sartu garenean familia haundiago batean sartu garela, gure familia mundua dela, eta munduan maitatuenak, Kristoren hitza entzun eztuten jentilak.

SERAPHICUS.—Nola konprenitzen da?

ANGELICUS.—Nik ere eztut argi haundirik misterio horretan ikusten.

SANCTUS.—Gauza erreza da. Jesukristoren bizitza ekarriko dizuet gogora. Kristok asko maitatzen zuen bere Ama Birjina Maria. Ezta-go dudarik.

SERAPHICUS.—Herejia litzeke besterik esatea.

ANGELICUS.—Horregatik jaio zen Birjina bekatuaren itzalik ere gabe. Horregatik bidali zituen aingeruak lurrera, zerura jaso zezaten, etzedin gure Bitarteko zerutarra heriotzeko trantze torpetik igaran.

SANCTUS.—Zuzen zaudete. Baina hala ere Ebanjelio guztian ezta Maisuaren ahoan eta ezpainetan eskribitzen Haren Amarentzako eserra maitakorrik. Eztio ama esaten, andrea diotsa. Badirudi gutti arduratzen dela hartaz.

ANGELICUS.—Baina gurutzean dagoenean haren apostolurik maitatuenari ematen dio amatzat.

SANCTUS.—Bai, Baina pentsa dezagun zer pasatuko zen baldin eta Aita Eternalaren asmoetan kabiera eduki balu Birjina Jesukristo baino lehenago hilen zenaren asmo konpreni-ekinak. Jesusen sorbalden gaineko karga astunagoa eginen zen, eta hiru bider beharreen, lau bider eroriko zen, Kalbariora bidean zoalarik. Baina Jesusek, horregatik, etzion Haren pasio dolorosoari ukorik eginen, inola ere.

ANGELICUS.—Ez.

SANCTUS.—Konprenitzen duzu, Aita Angelicus preziatua? Etzion pasioari ukorik eginen, Hala iharduki behar dugu guk ere. Gizonaren beharra da ahaideen ganako amorioa, hau da Haren Lege

Santuaren laugarren manamentua, baina aurrenekoa, badakizue zein den, gauza guztien gainetik eta persona guztien gainetik. Asko maitatu behar du nork bere ama, eta maitasun horren gozamentuaren ukaerarekin, preziatuagoak egiten gara Jainkoaren begien aurrean.

ANGELICUS.—Konprenitzen dut.

SANCTUS.—Eta zuk, Aita Seraphicus ene bihotzekoa, zuk, konpreni dezakezu hori?

SERAPHICUS.—Ez, aita. Ezagutzen eztugun gauzarik nola konpreni?

SANCTUS.—Laster konprenituko duzu.

SERAPHICUS.—Bai?

SANCTUS.—Zeinbat denpora da, Angelicus, zure familiaren berririk eztakizula?

ANGELICUS.—Zer gertatzen da?

SANCTUS.—Erantzun: zeinbat denpora?

ANGELICUS.—Badaki berorrek, aita, honera etorri nintzenetik. Baina zer gertatzen da? Desastururen bat? Kalamitateren bat?

SANCTUS.—Zure familiaz ez arduratzen ikasi behar duzu.

ANGELICUS.—Bai? Eta zer? Nor hil da?

SANCTUS.—Maiteen duzuna.

ANGELICUS.—Ama?

SANCTUS.—Bai.

ANGELICUS.—Ama! Jainkoak errezibi dezala bere besartean.

SANCTUS.—Bai, mutila, pentsa zazu orain eztuela sufritzen.

ANGELICUS.—Zer zedukan?

SANCTUS.—Eritasunik gaiztoena, gehien sufri-arazitzen duena.

ANGELICUS.—Biziena?

SANCTUS.—Bai.

ANGELICUS.—Noiz jakin duzu?

SANCTUS.—Bart.

ANGELICUS.—Eta noia eztidazu lehenago esan?

SANCTUS.—Zure tamañako misiolariak behar dira jentil artean, eta meza eman baino lehen jakin bazenu, behar bada zure apaizgintza berandutuko zen. Badakit zure bihotza Jainkoari emanik dago kiola, eta notizia horrekin, desorduan harturik, kalte besterik etzenuen edukiko.

ANGELICUS.—Bai, ederki egin duzu. Zure jakituria eta zuhurtasuna haundia da benetan. Milesker beti eskeini didazun anparoagatik.

SANCTUS.—Asko sentitu dut zure ama hila.

SERAPHICUS.—Nik ere nire dolamentua presentatzen dizut.

ANGELICUS.—Eskerrik asko.

SANCTUS.—Eser zaitetz, semea, inun, mesedez, eta etzazu ezer esan.

- Jaso zazu arima Jainkoa gana. Erreza zazu. Eta behar baldin eta baduzu, negar egizu. Hola bihotza arinduko zaitzu, duda gabe.
- ANGELICUS.—Bai, aita.
- SANCTUS.—Eta zuri ere, nire seme Seraphicus horri ere, zerbait esan behar dizut.
- SERAPHICUS.—Zortea dadukat nire ahaideen herio-berririk emanen eztidazulako.
- SANCTUS.—Zuri eman behar dizudan berria ezta atsegina. Asko kostatu zait zure anaiari mintzatzea, baina zuri esan behar dizudana mila bider gaitzago da.
- SERAPHICUS.—Eztut igarten nola.
- SANCTUS.—Zure jatorrian misterio haundi bat egon da orain arte. Zu etzara sekula arduratu, zein den zure leinua, zure familia?
- SERAPHICUS.—Euskal baserri batean egon nintzen ttiki denporan, baina badakit eta banenkien orduan ere, eznaizela hango semea, baina kontsolatu naiz beti, Jainkoaren semea naizela pentsatzearekin. Batzuk urrezko sehaskan jaio dira, eta gehienok eztugu kumarik eduki. Baina jaio, mundu honetara etorri, denak etorri gara odol eta zikinkeriaran artean.
- SANCTUS.—Egun batean abogadu bat etorri zen Bilbotik, eta esan zizgun nola andre alargun bat hil zen, beste familiarik gabe ezpada hamar urteko mutiko bat. Bere fortuna guztia semeari utzi zion, eta nahi ukan zuen mutikoa komentu honetan edukatua izan zedin. Ongi iruditu zitzaigun, eta zu etorri zinen.
- SERAPHICUS.—Bai, banenkien guzti hori.
- SANCTUS.—Historia ederra zen, baina gu hemen ezkinen harekin oso konforme geratu.
- SERAPHICUS.—Ez?
- SANCTUS.—Egia zirudien. Esanen didazu oso probablea zirudiela, baina nire begietan etzirudien posiblea. Gauza hoek bakarrik gertatzen dira arradioko nobeletan. Egia da diru-suma haltu bat utzi zuela abogaduak gure eskuen artean, baina eskribauen kolejiara eskribitu genuen, hea halako testamenturen bat eman zen, eta ihardetsi ziguten ezetz. Konprenitu genuen dena izan zela ipui bat, gezur bat. Jo genuen orduan abogaduaren gana, baina hau munduko bistatik desagertu zen. Berria allegatu zitzaigun komunisten zereginetan sartua egon zela, eta konprenitu genuen Errusiara ala Karabantxelera bidean abiatu zela.
- SERAPHICUS.—Zergatik eztidazu horren gainean inoiz ezer esan?
- SANCTUS.—Oso mutila zinen. Zure jatorriarekin lokarri guztiak eba-

- kirik zeuden. Gero diru gehiago heldu zaigu, baina nundik jakin gabe. Zer egin?
- SERAPHICUS.—Eskuaren gainean eskua geratu.
- SANCTUS.—Gure alegin guztiak alferrik izan ziren.
- SERAPHICUS.—Bai?
- SANCTUS.—Nik iloba bat dadukat, oso pintore famatua eta pagatua. Eskandalo ikaragarria eman du. Hemen egon zen lehengo egunean, eta nire kontseilua eman nion. Baina konprenitu nuen munduko zer-esanetan haboro dakiela harek mila bider nik baino.
- SERAPHICUS.—Ze eskandalo ta ze demandalo da hori? Zer ikusi behar du enekin histori horrek?
- SANCTUS.—Nire iloba, Marti Matias pintorea, soltero egon da beti, mutil zahar, donado. Eztu sekula ezkondu nahi ukan. Esatea zuen andreak oso animalia gaiztoak direla, garbiagoak direla ahardiak, zuhurragoak behiak.
- SERAPHICUS.—Eztabil oso erratua.
- SANCTUS.—Beti zion ezkonduko zen egunean, andre santu batekin ezkonduko zela. Orain ezkondu da. Gaur. Bilboko Jondone Bikan-diren elizan. Bere andre santua aurkitu du. Eztakizu nun?
- SERAPHICUS.—Ez. Eztakit nun.
- SANCTUS.—Putaxte batean.
- SERAPHICUS.—Maria Madalena ere holako tokietan ibilia zen, eta gaur aldareetan adoratzen dugu.
- SANCTUS.—Dena den, Maria Madalenarik ezta egon bat baizik.
- SERAPHICUS.—Eta zer?
- SANCTUS.—Nire ilobak zer egingen zuen enteratu nindutenean, berehala deitu nion honera. Harek beti eduki dit itzal eta errespeto haundia. Pentsatzen dut ni besterik ez duela munduan errespetatu.
- SERAPHICUS.—Eta etorri zenean?
- SANCTUS.—Burutik kendu nahi ukan nion asmo hura, ez urguilu falso bategatik, ezpada dakidalako holako ezkontzak ehuneko laurogetamarrean, gaizki ateratzen direla. Baina harek esplikatu zidan zer egin zuen andregaiak, nola seme bat edukirik, harekin gizon behar bezalako bat egin nahi ukan zuen, eta hori lortzeko etzuela hamar urte zituenez gero ikusi. Galdetu nion nola zekien hori egia dela, eta bere probak presentatu zizkidanean, nire bendizioa partitu nien.
- SERAPHICUS.—Akabatuko duzu behin eta betiko zure historia horrekin? Argi eta garbi mintzatu nahi duzu? Horrekin esan nahi duzu...
- SANCTUS.—Probak presentatu zizkidan, Maria Madalena santu horren semeak komentu honetan estudiatzen duela.

SERAPHICUS.—Eta?

SANCTUS.—Eta zu zarela seme hori.

SERAPHICUS.—Nola?

SANCTUS.—Zure jatorriaren gaineko misterioa apurtu da azkenik.

SERAPHICUS.—Hori ezta egia! Hori gezurra da!

SANCTUS.—Nola diozu?

SERAPHICUS.—Gezurti haundi eta zikin bat aizela hi, ama nagusiaren seme borta!

(Bere lekutik jaikitzen da Aita Angelicus.)

ANGELICUS.—Isilik hago!

SERAPHICUS.—Nola diozu? Isilik eta lasai geratu holako irain itsusi baten aurrean?

ANGELICUS.—Eztakizu norekin mintzatzen zaren? Etzara konturatzzen zure nagusiarekin, hierarkian zure aitarekin mintzatzen zarella?

SERAPHICUS.—Bai, badakit, eta hori da ni enpatxatzen nauena. Beste gizon bat izanen balitz, berehala hartuko nuke eskuekin lepotik, mihin zikin horrek haren zila tapa lezan arte, more bizian, hala Jainkoa, zeruetan dagoena!

ANGELICUS.—Isilduko zara?

SERAPHICUS.—Ez naiz isilduko.

ANGELICUS.—Ez?

SERAPHICUS.—Ez.

SANCTUS.—Baina, nun zaudete?

ANGELICUS.—Eztut hori permititzen, errespeto-falta hori.

SANCTUS.—Baina nire kontra da falta hori, eta ni naiz kontuak eskatu behar ditudana.

ANGELICUS.—Bai, zuzen dago, aita, barka beza.

SANCTUS.—Baina nire seme honi nik eztiot konturik eskatuko, aita atsegin baten moduan portatuko naiz, egia os-oso garratz bat entzun duelako, eta haren begietan irain likits baten oihartzuna hartzen du. Ezta hala, nire semea?

SERAPHICUS.—Aita, konortea galdurik nengoen.

SANCTUS.—Bai, eta orain konortea irabaziko duzu, maitea. Nik esan dizudana ezta irain bat, iraina gauza faltsoa delako, asmo txarra-ekin asmatu-rikako gezurra. Eta zuk badakizu ni eznaizela hala-koa, ezta?

SERAPHICUS.—Bai.

SANCTUS.—Orduan barkazioa eska zaidazu belaunbiko.

SERAPHICUS.—(*Belaunbikatzen da.*) Barka nezazu, aita, bekatu egin dut zure kontra.

SANCTUS.—Aitearen eta Semearen...

SERAPHICUS.—(*Zutitzen da.*) Baina, jauna, ezta hori proba bat izanen? Niretzako hori karga haundia da, eta nire soinen gainean badirudi kabierarik ezta dukala. Beti pentsatu naiz emazurtz, naiz-eta deiturarik inoiz eduki ez tudan. Mutil-denporan beti esaten nion nire buruari, dukesa baten semea nintzela, eta egun batean dena argituko zela. Ilusio hori gorde dut beti nire barnean. Jauna, aitarik ez edukitzea ezta gauza atsegina. Esan zaidazu egia ez tala, probatu nahi ukan nauzula.

SANCTUS.—Ez, mutila. Etzara konturatzen zure ama nire iloba dela orain? Eta ni eznaiz lotsatzen, eznaiz ahalketzen. Ez inola ere. Pozik nago nire familian andre prestu eta santu bat sartu delako?

SERAPHICUS.—Bai, jauna?

SANCTUS.—Bai, Jainkoaren aurrean zin egiten dizut.

SERAPHICUS.—Eskerrik asko, jauna, utz nezazu eskuan muin egin dezaizudan. (*Eskuan muin egiten dio.* ANGELICUS'i.) Aingeru, entzun duzu? Entzun duzu nik ere ama bat dadukadala, eta gainera prestua eta santua dela?

ANGELICUS.—Bai, eta ni ere zurekin alegratzen naiz.

SERAPHICUS.—Ama bat! Eta hiltzen denean zure amaren ondoan egonen da paradisuari, eta zure ama pozik egonen da nirearekin. Pozik. Paradisuari eztagoelako gizarteko klaserik, denak dira santuak, etxeko andreak eta ama-galduak. Berdin dira Maria Kleofe eta Maria Madalena. Zure ama Kleofe da, eta nirea Madalena. Biak santuak, biak Maria Birjinaren ondoan, gurutzearen oinetan. Benedikatua izan dadila Jesukristo gure Jaunaren Pasio santua, batera juntatu baitzuten etxeko andrea eta ama galdua, motibatu due-lako gizarteko klaserik ez taldila egon, bakarrik egiten duelako berezkuntza bat: ongi eta gaizkia.

SANCTUS.—Dohatsua zara, argia ikusi duzulako.

ANGELICUS.—Serafin, gure artean eztago berezkuntzarik, eztago dife-rentziarik, Anaiak gara.

SERAPHICUS.—Berdinak.

ANGELICUS.—Mundu guztia balitz oraingo gure iritzikoa.

SERAPHICUS.—Bai, Aingeru, kristaua izatea ezta naikoa.

ANGELICUS.—Ez, Kristarrak izan behar dugu. Kristotarrak.

SERAPHICUS.—Kristo defenditu behar dugu.

ANGELICUS.—Haren lezioa ez tadin purpurartean ito.

SERAPHICUS.—Haren odol preziatuak pobreen zauriak senda ditzan.
ANGELICUS.—Haren haragi benedikatua haur goseen elikatura izan
dadin.
SANCTUS.—Amen.

(Teloia erorten da terrepente eta akabatzen da.)

ETXE ABERATSEKO SEME GALDUA

ETA

MARIA MADALENAREN SEME SANTUA

Komedia hau CLXVIII garreneko Mesidorrean eskribitu zen.

GABRIEL ARESTI.

